

HRA VESELÉ MAGDALÉNY (DRKOLENSKÝ ZLOMEK)

60.- 80. léta 14. století.

Anonymní dramatický text

Český dramatický text dochovaný ve fragmentárním rukopise z rakouského kláštera v Drkolné (Schlägel) představuje v kontextu středověké dramatiky v českých zemích ojedinělý příklad partikulární hry o Marii Magdaléně. Ačkoliv scénu obrácení hříšné Magdalény s oblibou zpracovávaly některé velikonoční a pašijové hry převážně rakousko-německé provenience, k jediným dalším dokladům samostatné hry tohoto typu patří mladší dramatický text z Jagerského sborníku (tzv. IV. jagerská hra) s latinským názvem *Ludus Marie Magdalene in gaudio*, podle níž bývá český pramen tradičně označován jako *Hra veselé Magdalény*.

Kompozice poměrně krátkého textu (102 českých veršů a 4 latinské zpěvy) je specifická svou dvojlomností. První polovinu hry (55 veršů) tvoří dvě ďábelské scény analogické úvodu *Videňské velikonoční hry*, v druhé části pak vstupuje do děje Marie Magdaléna a celý úsek vrcholí jejím pokáním a následným obrácením. Úvodních dvacet veršů s třemi vloženými incipity latinských zpěvů představuje krátce biblický mýtus o Luciferovi, jemuž pýcha a troufalost přivodila pád s nebes do pekel. Lucifer chvástající se svou krásou a výjimečností mezi anděly zatouží vyrovnat se Bohu. Archanděl Michael nato Lucifera zavrhne a vykáže z nebe. Poté je Lucifer odveden do pekel za doprovodného hymnu „Te Deum laudamus”. Výstup druhého anděla opěvujícího spravedlivého Boha je zakončen latinským chvalo zpěvem „Te eternem patrem”. Celou scénu

uzavírá Luciferův nářek nad vyhnáním z „nebeského sňatku“ a následný latinský zpěv „Tibi omnes angeli“.

V další části (v. 21-55) svolává Lucifer na pomoc d'ábelské sluhy, aby přiváděli hříšné duše do pekla. Tři d'áblové - Belzezub, Satan a Běřit - se postupně Luciferovi představují a chvástají se svými schopnostmi. Lucifer je posílá do světa a poučuje je, či hříšné duše mají přivést. Ve středověkém dramatu oblíbená scéna lovu hříšných duší groteskně pojatými čerty (→*Hra o vzkříšení Páně*) je v českém textu pouze naznačena dvěma krátkými úseky (v. 46-55). Jeden z d'áblů nejprve oslovuje neznámou duši a vyzývá ji ke zpytování hříchů. Nato druhý d'ábel přivádí Luciferovi duši kněze, jenž zhřešil v hostinci proti šestému přikázání.

V druhé polovině textu (v. 56-106) se objevuje postava Marie Magdalény, jejíž zpěv vnáší do hry výrazně lyrický tón. Marie, podaná jako typická středověká frejířka, vyhlíží nápadníky různých stavů a láká je k milostným hrám. Její eroticky laděný výstup podbarvují staročeské lidové milostné písně „Kudy jsem já chodila“, „Byla ti sem v sádku“. D'áblové se Magdaleně nabízejí a ponoukají ji k dalšímu zpěvu a tanci. Prezentace Magdaléniny prostopášnosti pokračuje i během následujícího rozhovoru se zbožnou sestrou Martou. Její úvodní varování před svody d'áblů provokuje Magdalénu k lehkovážnému ospravedlňování vlastních činů a k vyjádření touhy po radostech světského života (zpěv „Chciť vesela býti, vešda i nyní“). Teprve další Martino nabádání k následování Krista probouzí v Magdaleně sebezpytný lítostný tón. Po útěšných Martiných slovech o Božím milosrdenství scéna vrcholí náhlým obratem Magdalény, vyjádřeným kajícnickým políčkem, který si podle rubriky hříšnice udílí sama sobě. Obě sestry pronášejí na závěr zpěv liturgického původu „Dimissa sunt

ei peccata” vyjadřující odpuštění Magdaléniných hříchů (srv. scénu zjevení Krista Marii Magdaléně v →*Třetí hře tří Marií*). Přes zdánlivou tematickou a kompoziční roztržitost hry lze nalézt mezi jednotlivými scénami spojující paralely na základě pravděpodobného triadického principu výstavby textu. S úvodním pádem zpyšnělého Lucifera z nebes do pekel paralelně souvisí závěrečné vykoupení hříšné, avšak kajčnické duše Marie Magdalény. Třem latinským zpěvům první scény odpovídají tři světské písně Magdalény v poslední scéně, zahrnující rovněž tři promluvy Marty. Triadický princip se patrně promítá i do počtu d'áblů - tří Luciferových pomocníků i tří „jinochů” nabízejících se Magdaléně, která je rovněž třetí duší v pořadí, o níž d'áblové usilují. Ambivalentní pojetí postavy Máří Magdalény jako frivolní hříšnice a poté Kristu oddané, zbožné kajčnice odpovídá celkovému stylu hry, blízkému tradici chrámových česko-latinských →*her tří Marií*.

Otázka místa provozování hry, jako i případné vazby k liturgii zůstává vzhledem k minimu scénických poznámek nejasnou. Vedle možného podílu kleriků a žáků na provozování hry (nejspíše v církevním prostoru) nelze vyloučit jako v případě drkolenské verze →*Mastičkáře* ani aktivitu žakětů z lidového prostředí.

Prameny a literatura

Edice: A. Patera: Drkolenské zbytky staročeských her dramatických ze XIV. století, *Časopis českého muzea*, 1889, s. 127-130; J. Máchal: *Staročeské skladby dramatické původu liturgického*, Praha 1908, s. 82-86; J. Hrabák: *Staročeské drama*, Praha 1950, s. 39-42; *Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu*, ed. B. Havránek a J. Hrabák, Praha 1957, s. 293-

295; J. Kolár: Česká Hra veselé Magdalény a středověké divadlo, *Divadelní revue* 3, 1992, č. 3, s. 39-40.

J. Truhlář: O staročeských dramatech velikonočních, *Časopis českého muzea*, 1891, s. 1-43, 165-197; J. Máchal: Drkolenský zlomek staročeských her dramatických, *Listy filologické* 33, 1906, s. 24-30 + *Staročeské skladby dramatické původu liturgického*, Praha 1908 + *Dějiny českého dramata*, Praha 1917; J. Hrabák: *Staročeské drama*, Praha 1950; J. Kolár: Česká Hra veselé Magdalény a středověké divadlo, *Divadelní revue*, č. 3, Praha 1992, s. 39-50; J. F. Veltrusky: La mondanité de Marie-Magdaleine: Beauté, joie, péché, *Esperienze dello spettacolo religioso nell'Europa del Quattrocento*, Roma 1992, s. 269-282.

DČD I

Kateřina Kvízová